

GÓRNA I ŚRODKOWA PŁASZCZOWINA REGŁOWA W TATRACH

UKD 551.243.4:551.761.022(234.372.43:438-13)

Od dawna już toczyła się dyskusja o celowości i zakresie stosowania terminów „serie i płaszczowiny regłowe” (w językach zachodnioeuropejskich subtrac, subtracique, subtratisch). Termin ten budzi szczególne wątpliwości wśród geologów alpejskich, którzy przywykli do stosowania przedrostka „sub-” w znaczeniu tektonicznym, a nie morfologicznym. W języku polskim stosowanie terminów „wierchowy” i „regłowy” nie stwarza okazji do takich nieporozumień. Inne nieporozumienia wynikły jednak z faktu, że w Tatrach wyróżnia się tylko dwie płaszczowiny, a właściwie grupy płaszczowin regłowych — dolną i górną, gdy w Słowacji są aż trzy płaszczowiny regłowe — dolna, środkowa i górna. Dlatego zastanawiano się niejednokrotnie nad celowością stosowania tam terminu „regłowy”, tym bardziej iż pojawiały się tendencje do wiązania górnej płaszczowiny regłowej wprost z jednostkami gemerskimi. Przez pewien okres stosowano specjalne nazwy dla tych płaszczowin, wiążąc je z ich strefami korzeniowymi. Tak np. serie i jednostki wierchowe nazywano Tatrydami, regłowe dolne — Veporydami, regłowe środkowe — Granidami, a górne — Gemerydami. Ostatnio jednak zarzucono w Słowacji ten podział, gdyż okazało się, że płaszczowina regłowa dolna nie była zakorzeniona w masywie Veporu, który ma swą odrębną pokrywę osadową. Dlatego, biorąc pod uwagę stosunek poszczególnych płaszczowin regłowych do podłoża krystalicznego, zaproponowano ostatnio stosowanie terminu „ultrawierchowy” (ultratatratisch) dla płaszczowiny regłowej dolnej, a „ultraweporski” dla płaszczowiny regłowej środkowej. Płaszczowina regłowa górna należy po prostu do Gemerydów.

Autor proponuje pozostawienie tradycyjnych terminów: „regłowy dolny, środkowy i górny”, z dodaniem powszechnie stosowanych określeń regionalnych na oznaczanie poszczególnych grup płaszczowin. Jest to uzasadnione m.in. tym, że jak się okazało w Tatrach występuje nie tylko płaszczowina środkowa, co automatycznie rozwiązuje nieporozumienia terminologiczne między geologami słowackimi i polskimi, lecz także i górna. A oto proponowane nazwy płaszczowin, a właściwie grup płaszczowin i odpowiadających im serii osadowych i stref paleogeograficznych (od północy):

- strefa wierchowa,
- strefa regłowa dolna (kriżniańska),
- strefa regłowa środkowa {weporska
- choczańska
- strefa regłowa górna (strażowska),
- strefa gemerska.

Wydzielenie w Tatrach płaszczowiny regłowej górnej jest oparte na typowym następstwie warstw. odmiennym niż w płaszczowinie choczańskiej i na występowaniu tu fauny amonitowej, małżowej i innej o charakterze wybitnie południowym. Także charakter ma oznaczona flora dascyladaceowa, a także fauna konodontowa K. Zawidzkiej. A oto pełne następstwo warstw w płaszczowinie regłowej górnej w Tatrach:

Wapień z *Cardita*(?) m.in. mikrofacja osteokrynusowa, (tylko w dolinie Głodówki),

Dolomit z Wetterstein *Dascyladaceae: Teutloporella herculea, T. aequalis, T. tenuis, Diplopora annulata* var. *dolomitica, Acicularia* sp., *Griphoporella* sp., *Macroporella* sp., *Clypeina* sp., ślimaki:

Ladyn
Fassan

Spiroctylus extractus; małże: *Myophoria* sp., nieoznaczalne amonity, liliowce, gąbki i korale, segmentowane *Corallinaceae, Codiaceae, Solenopora-ceae*, stromatolity, a poza tym struktury evinospongiowe.

Warstwy z Partnach — amonity: *Semionites lennatus, Dinarites (Ceratites) cf. hoerichti, Ptychites cf. opulentus, Ptychites* sp., *Flexoptychites* sp., *Arcestes cf. bramantei, Gymnites* sp.; łodzik: *Nautilus cf. tintoretti*; małże: *Daonella (Daonella) lommeli, D. (Daonella) cf. taramelli, D. (Daonella) tyrolensis* var. *parthanensis, Mysidoptera* sp., *Pecten* sp., a prócz tego liczne drobne małże i ślimaki; ramienionogi: *Mentzelia cf. mentzeli, Spiriferina cf. fragilis, Aulacothyris angustaeformis* i inne; jeżowce: *Mio-czalne otwornice; glony wawielkie liliowce i liczne oznac-daris sp., Cidarid cf. dorsata, pienne: Physoporella sp., Sa-lenopora-ceae i segmentowane Corallinaceae.*

Górny anizyk
(illyr)

Znaleziono tu również czaszkę płaża tarczogłowego (*Mastodonsaurus* w szerokim znaczeniu).

Wapień z Reifling z konodontami

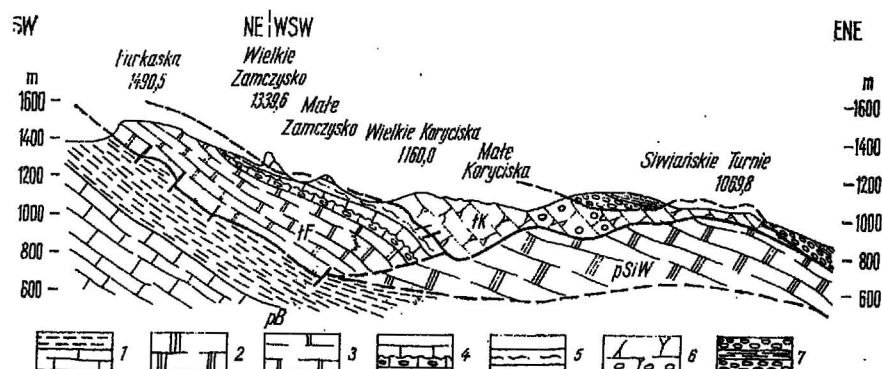
Środkowy anizyk
(pelson)

Dolomit z Ramsau — problematyczne szczątki dascyladacei.

Profil triasu jest tu pełniejszy niż w płaszczowinie strażowskiej na górze Strażów, gdzie jest on ograniczony tylko do dolomitu z Wetterstein. Płaszczowinie tej odpowiada więc właściwie tylko usamodzielniona tektonicznie łuska Korycisk. Jednakże jej dolne ogniwa, należące do łuski Furkaski mają równie wybitnie południowy zespół fauny, niespotykany w serii choczańskiej oraz następstwo warstw podobne już nawet do profilu triasu gemerskiego w Krasie Słowackim. Nie może więc być mowy o tym, by jednostka ta mogła mieć coś wspólnego z serią kriżniańską, jak to uprzednio utrzymywano.

Prócz jednostek regłowych górnych, tworzących płaszczowinę cząstkową Furkaski — Korycisk, w Tatrach Zachodnich znajduje się grupa płaszczowin regłowych środkowych, reprezentowana przez dwie różne płaszczowiny i serie: choczańską i weporską.

W północnej części Doliny Chochołowskiej, w Wielkiej Suche Dolinie i u wylotu Doliny Lejowej występują triasowe wapienie i dolomity, leżące na neokomie kriżniańskim, które zaliczano dotychczas do łuski Furkaski. Pozycja tej jednostki pod regłową górną łuską Korycisk jest dobrze widoczna na zachodnim zboczu Doliny Chochołowskiej pod skałkami Małych Korycisk i Siwiańskich Turni, wzdłuż potoku Siwa Woda. Jest to zupełnie niezależna jednostka tek-

Przekrój geologiczny wzdłuż grzbietu granicznego na zachodnim zboczu Doliny Chocholowskiej.

Płasczowina reglowa dolna — kriżniańska (pB — płasczowina cząstkowa Bobrowca): 1 — jura i neokom; płasczowina reglowa środkowa (pSiW — płasczowina cząstkowa Siwej Wody): 2 — dolomity i wapienie należące głównie do górnego triasu, łącznie z retykiem; płasczowina reglowa górna — strażowska (IF — łuska Furkaski, IK — łuska Koryciska): 3 — pelsoński dolomit z Ramsau, 4 — górnoanizyjski wapień z Reifling, 5 — warstwy z Partnach (pograniczne anizyk — ladyn), 6 — dolomit z Wetterstein (ladyn — dolny karnik?); 7 — eocen.

Geological section along the frontier crest on the western side of the Chocholowska Valley.

Lower subatritic (Križna) group of nappes (pB — Bobrowiec partial nappe, Parzdeczak scale): 1 — Jurassic and Neocomian; middle subatritic (Chocz) group of nappes (pSiW — Siwa Woda partial nappe): 2 — dolomites and limestones belonging mainly to the Upper Triassic, including Rhaetian of Koessen facies, in normal position; upper subatritic (Stražov) group of nappes (Furkaska-Koryciska partial nappe, consisting of Furkaska (IF) and Koryciska (IK) scales: 3 — Middle Anisian Ramsau dolomite, 4 — Upper Anisian Reifling limestone, 5 — Uppermost Anisian — Lowermost Ladinian Partnach beds, 6 — Ladinian — Lower Carnian (?) Wetterstein dolomite (t — Teutloporella dolomite), 7 — transgressing Eocene beds.

toniczna, zajmująca określoną pozycję tektoniczną pomiędzy reglową dolną (kriżniańską) płasczowiną cząstkową Bobrowca i reglową górną łuską Korycisk. Dla tej reglowej środkowej jednostki choczańskiej proponowana jest nazwa płasczowiny cząstkowej Siwej Wody. Stratygrafia triasu w tej jednostce nie jest jeszcze dokładnie zbadana. Występuje tu prawdopodobnie retyk, do którego należy jednak tylko najbardziej północne pasmo wapieni, gdy dwa inne pasma mogą mieć starszy wiek. Stwierdzono tu także górnotriasowy dolomit główny i kesseńską fację retyku, co obok braku facji kajpru karpackiego przesądza kwestię przynależności tej serii do serii choczańskiej. Stosunek jednostki Siwej Wody do łuski Furkaski nie jest wyjaśniony, lecz ta ostatnia powinna zajmować wyższą pozycję tektoniczną.

Obecność w Tatrach płasczowiny weporskiej była już sygnalizowana przez autora. Należy do niej łuska Uplazu o intrageoantyklinarnym charakterze. Przejściowe — weporsko-choczańskie następstwo warstw i charakter facjalny obserwuje się w łusce Kończastej i Bramy Kantaka. W każdym razie również i tu brak jest kajpru karpackiego.

Pełniejsze udokumentowanie wyżej podanych tez znajduje się w artykule autora publikowanym w „Biuletynie Polskiej Akademii Nauk”, gdzie zamieszczone są również plansze z oznaczoną florą i fauną. Opisy amonitów, łodzików i daonell ukażą się w „Roczniku Polskiego Towarzystwa Geologicznego”.

SUMMARY

Two subatritic nappes, i.e. lower (Križna) and upper (Chocz) nappes were hitherto distinguished in the Tatra Mts. However, in the Inner Carpathians of Slovakia it appears that the lower upper nappe corresponds to the middle subatritic nappe, which is accompanied by upper subatritic nappe. The fauna and flora (teutloporelles, ammonites, nautiloids, and daonelles) found by the present author in the Chocholowska valley are of distinct Mediterranean habitus typical of nappes more southerly than the Chocz nappe, i.e. of upper subatritic nappe. The upper subatritic nappe comprises Furkaska and Koryciska seals forming a partial nappe. Besides the upper subatritic nappe, it is also possible to distinguish the middle subatritic nappe in the Tatra Mts. The latter would comprise Siwa Woda partial nappe recently distinguished by the present author (Chocz nappe), Kończasta and Brama Kantaka seals, and Uplaz seal (Vepor nappe). Thus, it is possible to distinguish lower, middle, and upper subatritic nappes, or, more precisely, groups of nappes, within the whole Central Carpathians including the Tatra Mts.

РЕЗЮМЕ

В Татрах до сих пор различались два реглевых покрова — нижний (Крижнанийский) и верхний (Хочский), причем последний эквивалентен среднему реглевому покрову во Внутренних Карпатах Словакии, где, кроме того, выделяется верхний реглевый покров. Найденная автором в Хохоловской долине флора и фауна (теутлопореллы, аммониты, наутилоидеи и даонеллы) имеет явно средиземноморский характер и больше типична для более южных покровов, следовательно верхнего реглевого покрова, чем для Хочского покрова. К верхнему реглевому покрову относятся чешуи Фуркаска и Корыциска, образующие один частичный покров. Кроме верхнего реглевого покрова в Татрах существует и средний реглевый покров. К нему относятся определенные автором частичный покров Сиwej Воды (Хочский покров) и чешуи Коńczастой и Брамy Кантaкa, а также чешуя Уплаза (Вепорский покров). Таким образом, в настоящее время на всей площади Центральных Карпат, включая и Татры различаются нижний, средний и верхний реглевые покровы или вернее — группы покровов.